11/2008

časopis pro cesty na kole
CYKLO turistika

www.Cykloturistika.cz

Cyklistovo koňské rozjímání

časopis pro cesty na kole
CYKLO turistika

Domácí regiony

- Po kotároch Hornovsacka
- Na trati Ecce Homo v Moravských Sudetech
- Kleť a turistický ráj v Blanském lese

JAN KOPKA
Sám v pustině

Silou ženských paží přes Himálaj ■ Dvě baby mezi baobaby II. ■ V nejjasnější dolině Nízkých Tater ■ La Gomera ■ Nostalgie Slovenského ráje ■ Cyklistické kluby na našem území v 19. století ■ Deset zastavení roku 2009 – co nachystaly známé značky kol pro cykloturistiku

49 Kč, 79 Sk/2,62 EUR

foto Jano Ľupták, Jan Kopka, Markéta Navrátilová, Zdeněk Berka, Rudolf Růžička
připravila Slávka Chrpová

Jan Kopka si postupně získává punc legendy českého extrémního mountainbikingu. Na stránkách Cykloturistiky se ale do této doby objevily pouze krátké zprávy o jeho přípravě a následném vítězství v závodě Iditarod Trail Invitational 2007. I když jeho počínání má povětšinou závodní charakter, měli jsme pocit, že jeho myšlenky, zkušenosti a jeho filozofie života může být blízká všem. Navíc má Honza v hlavě spoustu plánů, vhodných představit celé cyklistické veřejnosti.

Sám v pustině

▸ Co tě inspiruje vydat se na kole na výjížďku nebo na závod typu Iditarod?

Na kolo mě to táhne, když je hezké počasí, ale jakmile mám dlouhou pauzu, musím jet, i když je ošklivo. Je to svým způsobem určitý druh závislosti. Samozřejmě k tréninku využívám i jiné sporty, běhám, v zimě na běžkách, ale kolo je pro mě stále číslo jedna. Na kole se vybiju nejvíc. Teď mám také sněžné kolo, takže i v zimě si mohu jízdy užívat, ale v této době to vnímám spíš jako rekreaci než jako trénink, protože se pohybuji v prostředí kolu vlastně zdánlivě nepřátelském.

V tuhle chvíli hledám v závodech něco víc než jen „holé“ zápolení. To je jen fyzická prezentace člověka. Dřív jsem jezdil maratony, dneska jsou pro mě 80km závody tréninkem a přípravou pro ty extrémní. Závod by měl být dobrodružstvím, což česká klání nesplňují. Pro mě je důležité spojení tří bodů: příroda, kolo a dobrodružství. V dlouhých závodech hlavně zápolím se sebou samým a s přírodou. Důležité jsou také zkušenosti.

▸ Iditarod je svým způsobem cykloturistika, i když trochu extrémní. Máš možnost vnímat okolní přírodu, sám sebe, nebo je to pro tebe „jen“ závod a máš touhu dostat se co nejdříve do cíle. V tvé knize jsem našla popis obrázku: „Romantická cesta romantickou krajinou, díky měkkému povrchu jen tlačím a moc si ji neužívám.“Co si tedy při tom vlastně užíváš?

Jsem sice vybavený jako cykloturista, ale vnímám to stále jako závod. Postavím se na start a chci se dostat co nejdříve do cíle. Je to taková velice rychlá cykloturistika s extrémním podtextem. Ale určitě je rozdíl mezi těmi, kteří si skutečně říkají závodníci, a těmi, kdo se postaví na start Iditarodu. Spousta takovýchto účastníků maratonů by takový závod vůbec nedojela a hlavně se na něj ani nepřihlásila. Každý nemá dobrodružství v krvi.

Já si asi užívám toho „sebehuntování“, určitě jsem závislý na endorfinech a ve vyhrocených situacích se vyplavuje i adrenalin. Každý den, když se mi podaří absolvovat stanovenou trasu a někdy velké překážky na ní, mě pak hřeje pocit uspokojení. Večer si v hlavě promítám všechny situace, které jsem musel přestát, a že jsem se přes ně dostal, mi dává velký pocit uspokojení.

Asi si také užívám toho, že mi stačí ke štěstí málo. V civilizaci vůbec nevnímám, že piju horký čaj, že mám doma teplo. Ale tam když dorazím v pořádku do srubu, rozdělám si oheň a uvařím si něco teplého, to je taková radost a všechno tohle pociťuji několikanásobně. Rozdíly si hrozně užívám...

A je také pravda, že v tak dlouhém závodě, poznám kus země, kus přírody a lidi, kteří v ní žijí, tedy kus cykloturistiky v tom určitě je.

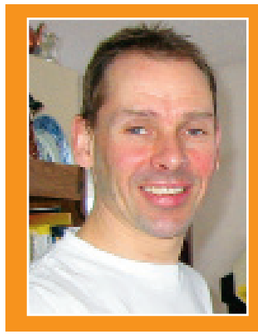

Jan Kopka
- věk: 45 let
- vzdělání: vysokoškolské technického směru
- zaměstnání: na volné noze
- rodinný stav: rozvedený, dcera
- sportovní historie: 1979 – 1991 silniční vrcholová cyklistika, Dolomitenmann 1996 a 2001, Crocodile Trophy 2000 (napříč Austrálií), TransAlp 2001, Iditarod Trail Invitational 2003 a 2007 (stal se vítězem), Great Divide Race 2004 (z Kanady do Mexika), TransRockies 2008
- publikace: Cyklistickým peklem, Ve spárech Aljašky,
- webové stránky: www.jankopka.cz
- kolo a vybavení: Duratec

▸ Co jsi poznal sám o sobě na Aljašce?

Hlavně svůj organismus. Kolik v sobě dokáže najít síly, přestože mu nedávám žádnou šanci si odpočinout. Pořádně se nevyspí, protože nemá kde. Často mu dávám jen malý přísun jídla. Nemá šanci na regeneraci. Fascinuje mě, jak v sobě organismus hledá další a další rezervy. Většinou mi trvá tak týden, než spálím všechny tělesné tuky. Celý Iditarod trval 23 dnů, pak vlastně tělo stravovalo samo sebe. Bylo schopno ještě čtyřikrát tak dlouho fungovat, aniž bych mu dodával nějak více energie.

Důležitá je také psychická stránka věci. Na tomto závodě byli kluci, kteří příliš netrénovali. Příkladem byl Japonec, který neměl ani dobré vybavení, nebyl natrénovaný a stejně se dostal nejdále. Téměř to dokázal, jenom proto, že se rozhodl Aljašku přejet. Jeho rozhodnutí bylo svaté. V extrémních podmínkách je psychika určující. Byli tam účastníci, kteří trénovali rok, ale nedostali se daleko. Na všechny působí obrovský tlak samoty. V každém okamžiku jsme byli vystaveni nějakému nebezpečí, i když se zdá, že vůbec žádné nehrozí. Často jsem netušil, že pode mnou je potok a v případě propadnutí, jsem byl na vše sám. Nemohl jsem se spoléhat na žádnou pomoc. Každý závod mě posunul blíž k sobě.

▸ Co znamená slovo Iditarod?

Je to jméno řeky, podle které dostala název i vesnička. Ta ležela uprostřed Aljašky daleko od jakékoliv civilizace. Dnes je to město duchů, už přes půl století tam nikdo

▸ Na co při té samotě myslíš?

Určitě se plně koncentruji na to, abych vůbec přežil, eliminoval nebezpečí. Ale jsou určitě chvíle relativního klidu a pohody, hezká příroda, dobrá cesta, i když v pozadí nebezpečí stále je. Velmi rychle se mi mění žebříček hodnot. U nás je mnoho věcí důležitých pro civilizaci, ale nikoliv pro život jako takový. Tam je to úplně jinak. Řešil jsem věci, co jsou důležité pro život. Využívám pro svou potřebu minimum věcí, a přesto jsem tam šťastný. V civilizaci vynakládáme velké množství energie na to, co vůbec nesouvisí se životem. Tam jsem cítil, že život opravdu prožívám, a když udělám chybu, tak o něj přijdu. V Čechách se pohybuju po relativně přímé lince, kdežto tam jsem jako na houpačce.

Ale často myslím také na lidi doma a snadněji odpouštím příkoří. Ne že bych člověku, s kterým jsem byl ve sporu, dal za pravdu, ale najednou mám pocit, že to je pro život nepodstatné, a ať si to dělá, jak chce.

Také jsem měl výčitky, že se málo věnuji rodině a dával jsem si předsevzetí, že až přijedu, tak to bude jinak. Jak jsem cítil nebezpečí, bylo mi hodně líto, že některých lidí, kteří za to stojí, jsem si nehleděl tak, jak bych chtěl, že spoustu věcí jsem bral automaticky, a mám-li zabrousit trochu na sentiment, že jsem jim neřekl dost jasně, že je mám rád, a kdyby se mi něco stalo, tak už jim to vlastně neřeknu nikdy...

Jenže to jsou předsevzetí a pak se vrátím a opět mě semele civilizační stres a byrokracie a zase nemám na blízké čas. Kdo nemá srovnání, ten nemá co řešit, ale já to srovnání mám a vím, že bych raději svůj život žil naplno přírodněji, než přežíval v civilizaci. Mám tu ale své bližní, kteří jsou pro mě velice důležití.

▸ Balancoval jsi na hranici fyzického a psychického vyčerpání, jaká etapa nebo okamžik byl nejtěžší?

Asi by se mohlo zdát, že ten okamžik nastal, když jsem spadl na Aljašce do potoka, a to jsem si myslel v tu chvíli i já, ale pak mi další okolnosti ukázaly, že mohu prožít ještě těžší chvíle.

Když jsem jel přes moře, nastal blizzard, protivítr, jel jsem rychlostí chůze, na nejlehčí převody. Nikde nebylo možné zabivakovat, když jsem zastavil, mrznul jsem, zamrzala mi i maska, nemohl jsem jíst, pít, motala se mi hlava.

Nakonec jsem zjistil, že bylo dobře, když jsem se propadl jenom do potoka, udělal jsem sice chybu, ale díky ní jsem se poučil, a jestliže bych to neudělal, následující den bych se propadl do řeky a už bych se z ní nedostal... Přesně taková pravidla platí na Aljašce, uděláš chybu, vezmeš si z ní poučení, přežiješ, nevezmeš, nepřežiješ.

Tam není možné dělat nic automaticky, samočinně, každou věc je třeba předem zvážit, promyslet dopředu, jaké bude mít následky.

Tehdy jsem tlačil kolo a byla tam návěj, přes kterou jsem musel kolo přizvednout, ale tím jsem přenesl všechnu váhu na sebe, návěj to neudržela a projel jsem do potoka. To samé bych pravděpodobně udělal kdykoliv později, kde by se mi to stalo třeba osudným.

▸ Máš rád obyvatele Aljašky?

Ano, jsou k sobě vstřícnější než Evropané. Ale tam to není otázka slušnosti, tam je to nutnost a potřeba. Lidé žijí a jsou vychovávaní v souladu s přírodou a pomáhat si v ní patří k jejich životu. Za pomoc nikdy nečekají žádný vděk, protože se mohou ve stejně nepříjemných situacích ocitnout sami. Nevědí, co je honba za komfortem, jediné, co potřebují je, aby měli kde spát a co jíst. O to samé se s vámi také podělí. Čas tam plyne úplně jinak, jdou lovit, a jestli se vrátí za tři nebo za pět dní, je jedno. Veškeré jejich činnosti jsou spojeny přímo s životem, kdežto my neděláme nic, co by přímo zajišťovalo náš život, my děláme všechno proto, abychom si zajistili peníze a následně komfort.

▸ O čem Jan Kopka sní?

O pohodovém nestresujícím životě, který si tady neumím nějak vytvořit. Musím vydělat na živobytí, trénovat, zajistit peníze na další výpravy, a té hrozné agendy... Je to paradoxní, ale já si nejvíce odpočinu při „extrému". Najednou je tady jen jediná věc – přežít. Tady musím dělat tisíce věcí, abych mohl dělat následně jen tu jednu.

Ale jinak sním o tom, že budu mít srub u jezera a nebude existovat nic, co bych musel. Budu dělat vše jen podle chuti. Pojedu si nalovit ryby, budu popíjet na verandě víno... Je to jen utopie a vlastně ani nevím, jak dlouho by mě to doopravdy bavilo. Ale chvíli bych to chtěl zažít.

▸ Věříš na náhody nebo se vše v tvém životě děje podle osudu?

Asi jsem nebyl fatalista. Ale čím více se pohybuji v extrémních podmínkách a jezdím závody tohoto typu, začínám věřit, že náhody do sebe zapadají a někam mě směřují. Jedna náhoda navazovala na druhou, až jsem se dostal šťastně ke konci. A to nebyl jen můj případ. Jeden Američan se tam propadl do řeky a našel ho Španěl, který byl v jeho blízkosti díky shodě nešťastných náhod. Najednou jsem začal přemýšlet, jestli tady neexistuje nějaký osud, který usměrňuje jak mé tak kroky ostatních. Tedy ne všechny nešťastné události jsou ve svém důsledku opravdu nešťastné, naopak mohou se ukázat v budoucnu jako obrovským štěstím...

Když jsem se propadl, tak mi příroda dala vědět: nejsi obezřetnej, přemýšlej! Mám pocit, že občas do našeho dění někdo vstoupí.

Stejně jsem pociťoval majestátnost a sílu hor, dokonalost přírody, jak do sebe všechno zapadá, a celá civilizace proti ní není nic. Zatímco civilizace má ohromné nedostatky, tak příroda je naopak dokonalá. Pak mi vytane na mysli, že tohle přece musel někdo stvořit. Nemám na mysli dědečka na obloze, spíš nějaký zdroj energie a inteligence. Věřícím v klasickém slova smyslu jsem se ale nestal.

▸ Napsal jsi, že v roce 2003 jsi Aljašku nedobyl, máš po tom druhém pokusu jiný pocit? Je to žena, kterou jsi okusil a zdolal?

Musel jsem dělat trochu fóry, ne? Poprvé jsem řekl, nechceš nebude...

Ale stejně jako na ženě bylo i na Aljašce, jestli mě nechá projít nebo ne. A na mě bylo jen zkoušet to a nedělat chyby.

▸ Co tě znám, vypadáš vždycky v dobré náladě. Je něco, co tě dokáže rozhodit? Ať už na poli cyklistickém či společenském?

Zákeřnost, neférovost a netolerantnost. Celá naše civilizace je tím prorostlá. Když je kdokoliv v nějakém sporu, tak většinou už nejde o hledání pravdy, ale o vítězství jednoho nad druhým. Pravda je potlačená a není vůbec podstatná.

Nemám rád, když někdo záměrně něčeho zneužije a využije. A naopak férovost a otevřenost se bere jako slabost. Často si musíme hlídat zadní vrátka, abychom neodkryli karty příliš, aby toho někdo nezneužil. A na Aljašce zákeřnost nikdo nezná.

▸ Mnozí lidé potřebují nějaké vzory. Určitě jsi mezi cyklisty dost populární osoba. Vnímáš sám sebe jako někoho nenormálního, výjimečného?

Asi se necítím jako nějaká celebrita. Ale zjišťuji, že mě zná víc lidí, než bych čekal, a nejsou jen z oblasti sportu a cyklistiky, za což asi mohou média a moje knihy. Možná si všichni říkají, že mám všude otevřené dveře, určitě jsou pootevřené v tuto chvíli více, než byly před posledními dvěma závody, ale o to jsou moje činy mnohem zavazující. Pokud jsem pro někoho vzorem, tak v tom spatřuji více povinností než výhod. Jde o to, abych veřejnost, která mě sleduje, nezklamal. Očekává se, že budu dobrým člověkem a že budu dělat všechno správně.

Historie a myšlenka závodu Iditarod

V zimě 1925 vypukl v Nome a v západní části Aljašky záškrt. Místní lidé, eskymáci a indiáni začali umírat. Bylo potřeba k nim dopravit co nejrychleji účinné sérum. Byla vyslána do Seattlu telegrafická zpráva, odkud také přišla odpověď, že letadlo pro let do Nome je připraveno. Letadla ale nemohla vzlétnout díky těžkému padajícímu sněhu a teplotám pod -20 °C. Jedinou možností, jak dopravit sérum z Nenany, kam bylo sérum dovezeno vlakem, do Nome, bylo pomocí psího spřežení. Dvacet musherů si ve velmi drsných podmínkách až -60°C, vánicích, bílé tmě a silných větrech pak štafetovým způsobem sérum předávalo. To bylo nakonec dopraveno do cíle a všichni musheři se stali hrdiny. Většina musherů urazila desítky mil, ale neznámějším se díky 420 km (260 mil) stal Leonhard Seppala. Známým se stal také pes Balto, který vedl poslední psí spřežení. Na tohoto psa se musel pro nulovou viditelnost poslední musher naprosto spolehnout. Pět dní trvalo jezdcům na saních 674 mil a Balto má dodnes pomník v Central parku v New Yorku.
Joe Redington, aktivní musher přemýšlel dlouho o tom uspořádat na základě této události závod. Povedlo se mu to až v roce 1973. V hlavě stejného muže se zrodil nápad uspořádat paralelní závod na lyžích a následně chodecký. V roce 1987 na trase startovalo poprvé i kolo. Trasy byly ale o dost kratší. Rok 2000 byl přelomový a závodníci na bikách se vydali na celou trasu 1100 mil napříč Aljaškou severní cestou až do Nome. Tehdy byl vytvořen rekord Mikem Curiakem, který nebyl dodnes překonán. Trasu překonal za 15 dní, jednu hodinu a patnáct minut.

▸ Máš teď dlouho jednu partnerku. Jak moc vás rozděluje tvoje záliba v dlouhých závodech, kde je nutná dlouhodobá příprava, pak závod, následující besedy, projekce, psaní knihy atd.

Dlouho jsem si užíval, že jsem sám. V tu chvíli jsem měl o starost méně. Pak jsme se poznali s Yvčou a zjistili, že máme stejné názory, máme rádi stejné věci a stejné rádi nemáme, a hlavně máme podobné hodnoty. Jsme téměř identičtí. To, co dělám já, ji baví taky, a ví, proč to dělám. Nacházela by v tom stejný požitek jako já. Ale musí se starat víc o rodinu. Má větší zodpovědnost vůči rodině, než mám já. Doufám a pevně věřím, že budeme mít jednou čas uskutečnit takovouhle cestu spolu. Ale jsou chvíle, kdy jsem rád, že závodím sám, hlavně v těch vyhrocených situacích, kdy mám zodpovědnost jen sám za sebe. Na druhou stranu jsou moje některé pocity nepřenosné a mrzí mě, že je nemám s kým sdílet.

▸ Byla jsem na tvé besedě, mluvil jsi zaníceně a velmi dlouho, jde ti tak snadno psát kniha jako mluvit o svých zážitcích?

Blbě... Snažím se psát, jako kdybych to vyprávěl. A kdybych neměl zážitky, tak bych psal něco s velmi velkými obtížemi. Nemám humanitní vzdělání, ale prý se to velmi dobře čte.

Mám dobré dny, kdy to ze mě padá, ale pak je spousta dní, kdy mi psaní jde ztěžka a opravdu musím mnoho kapitol vypotit. Bylo by fajn psát jen v době, kdy mám slinu, myšlenky a klid, ale to většinou nejde, protože mám termíny, smlouvy atd... Při druhém vydání Aljašky jsem si prošel pracemi na knize od A do Z. Bylo to pro mě něco nového a to mě bavilo.

▸ Co vlastně teď děláš? Pracuješ? Trénuješ?

Teď jsem byl na TransRockies v Kanadě. To je etapový závod, který je zasazen do extrémního prostředí Skalistých hor, po cestách necestách. Technické, skoro freeridové pasáže. Pro Evropany myslím až technicky nad naše možnosti a síly. Závod měl ale krásnou atmosféru, mezi závodníky panovaly dobré vztahy.

V listopadu chci jet závodit na Kostariku. Dále spolupracuji s médii, o Aljašku je stále zájem, myslím, že tento rozhovor je toho také důkazem....

Ale do zimy budu připravovat pravidelnější projekty. Například sněžné kempy nejspíše v Jizerkách, Krkonoších a dalších českých horách. Bude to na víkend, nebo maximálně na čtyři dny, kdy ode mě dostanou účastníci veškeré vybavení, včetně sněžného kola, snad jen oblečení si budou muset vzít svoje. Rád bych, aby si vyzkoušeli sněžné bikování, případně to zkombinovat s běžkami či sjezdovkami. V plánu jsou i noční výlety, což je jiná dimenze, kterou jsem si zažíval i já. Pro zájemce by v tom mohl být i bivak.

Lokalita se bude také odvíjet od tolerantnosti běžců. Přestože jezdím mimo stopy, tak spoustě běžkařům bikování není po chuti.

Rád bych také, aby si lidé mohli zazávodit na kolech proti psím spřežením. Je domluven závod Šediváčkův long, což je etapový závod s noční pasáží. Budu se snažit připodobnit lidem závod na Aljašce, ale bez toho obrovského nebezpečí.

Na sněžných kolech bych rád uskutečnil i výpravy po Laponsku, kde se spí ve srubech. Bude možné si vyzkoušet podobné podmínky jako na Aljašce, ale s trochu větším komfortem. Vždy bude možné se dovolat do civilizace, Laponsko je celkem pokryto signálem.

Posledním mým plánovaným projektem je uspořádání ultramaratonského nonstop závodu, kdy všechno závisí jen na každém z účastníků. To by bylo v létě a mělo by to blíž právě k dobrodružství, než jen k fyzické prezentaci. O všech těchhle aktivitách se ale objeví informace na mých stránkách, o těch zimních už v teď v listopadu.

Díky za rozhovor.

P.O.Box 34, pošta 618, 163 00 Praha 6, tel/fax 257 952 068, predplatne@vpress.cz

Předplaťte si Outdoor magazín

Nejčtenější* oborový časopis na trhu

a hrajte o ceny v celkové hodnotě 50 000 Kč

Informace v čísle 6/08 – 30. října

*Na základě nezávislé studie Unie vydavatelů

www.iVelo.cz www.Cykloturistika.cz www.iOutdoor.cz www.53x11.cz